
Anotace

Jaroslav Peregrin: Co je nového v logice?

Praha, Nová beseda 2018. 97 s.

Edice „Co je nového?“ pražského nakladatelství „Nová beseda“ se zaměřuje na stručné populární přehledy aktuálního dění v různých vědních disciplínách či praktických oblastech. Devátý svazek edice, jehož autorem je profesor Jaroslav Peregrin (Filosofický ústav AV ČR, Univerzita Hradec Králové), se soustředí na logiku. Na pouhých 70 stranách hlavního textu autor čtivým způsobem představuje předmět logiky a její metody, některé současné směry bádání, filosofické otázky logiky a její přesahy do takových oblastí, jako jsou lingvistika, psychologie, matematika a informatika. S ohledem na svůj žánr a rozsah musí kniha někdy zjednodušovat nebo leccos opomíjet, ve výsledku je ale obdivuhodně přesná a obsahově bohatá. Tuto publikaci považuji za mimořádně zdařilou a mohu ji doporučit studentům, odborníkům v jiných oblastech nebo také laikům se zájmem o logiku.

V první kapitole, „O co v logice jde“, se dozvídáme, jaký je předmět zájmu logiky (správnost úsudků jakožto jazykových útvarů daná jejich strukturou, zejména výskyty specifických „logických slov“) a jaké jsou její metody (modelování úsudků pomocí logických kalkулů využívajících umělých jazyků, zpřesňování preteoretických pojmů správnosti pomocí různých definic vyplývání v logických kalkulech). V druhé kapitole, „Odbourávání hranic“, se autor věnuje alternativám k tzv. klasické logice, tedy k souboru logických kalkулů chápaných jako „standardní modely“ správnosti úsudků. Stručně popisuje hlavní rysy prominentních alternativ ke klasické logice a motivace jejich vzniku (věnuje se například vícehodnotovému, substrukturálnímu a modálnímu logikám). Tato kapitola čtenáři otevírá dveře do současného dění v oboru, jelikož zkoumání alternativ ke klasické logice tvoří jeho důležitou část. Třetí kapitola, „Filosofické problémy současné logiky“, pojednává o některých filosofických problémech, které současná logika řeší. Například: V jakém smyslu je logika normativní?, či: Jaký je vztah logiky a reálného usuzování? V čtvrté, páté a šesté kapitole se seznamujeme se styčnými body současné logiky s některými dalšími disciplínami (lingvistikou, psychologíí, informatikou a matematikou). V závěrečné kapitole anotované knihy najdeme krátkou úvahu o současném stavu logiky, ve které autor vyzývá spíše ke zkoumání „do hloubky“, které nám umožňuje lépe pochopit, na co nám různé logické kalkuly mohou být, než ke zkoumání „do šířky“,

jehož výsledkem je pouhé produkování stále nových kalkulů. K závěrečné kapitole autor připojil krátké doporučení k další četbě.

Na vysoké kvalitě knize neubírá ani několik drobných nepřesností. Autor si jich je bezpochyby vědom, pro čtenáře ale bude možná užitečné připojit několik objasňujících poznámek. Například na s. 10 J. Peregrin tvrdí, že úsudek, který by měl sporný závěr, není „správný“, a to „bez ohledu na své předpoklady“. Jestliže se ovšem „správností“ myslí něco na způsob standardního pojmu vyplývání v klasické logice, k čemuž autor ve svém výkladu směřuje, pak tomu tak není – jakýkoliv sporný závěr vyplývá z jakýchkoliv sporných předpokladů. Autor má v této pasáži patrně na mysli nějaký preteoretický pojem správnosti úsudků, související s intuicí, že nemá smysl formulovat úsudky s očividně spornými závěry. Na s. 33 se setkáváme se „zjednodušeným“, jak sám autor připouští, přirovnáním nekonečně mnoha pravdivostních hodnot, se kterými pracuje tzv. fuzzy logika, s pravděpodobností výroků. Příbuznost fuzzy pravdivostních hodnot a pravděpodobnosti je skutečně velice volná – například pravděpodobnost složených výroků některých typů závisí na pravděpodobnosti složek těchto výroků jinak, než je tomu u vztahu fuzzy pravdivostních hodnot takovýchto složených výroků a jejich složek (u většiny fuzzy logik je hodnota „A nebo B“ maximem hodnot A a B, což neplatí obecně o pravděpodobnosti výroků typu „A nebo B“). Na s. 35 se dočteme, že tzv. parakonzistentní logiky odmítají Zákon sporu. Tak tomu však je i není – na jedné straně jejich sémantika odmítá předpoklad, že výroky nemohou být zároveň pravdivé i nepravdivé, na straně druhé je Zákon sporu, ve formě, v jaké je formulován na s. 31 anotované publikace, tautologií mnoha parakonzistentních logik, například i Priestovy slavné Logiky paradoxu.

Igor Sedlár